

Treść informacyjna na trwałe upamiętnienie w jęz. polskim (dodatkowo również tłumaczone na jęz. angielski)

Miejsce montażu: Krasówka, teren gminy wiejskiej Włodawa

Źródło:

Andrzej Wawryniuk „Powiat włodawski Monografia miejscowości” Włodawa 2012, s. 459-460.

Informacje A. Wawryniuka z: „Rejestr miejsc i faktów zbrodni popełnionych przez okupantów hitlerowskich na ziemiach polskich w latach 1939-1945, województwo chełmskie”, Warszawa 1986, s. 52-53.

APLOCh, Akta Starostwa Powiatowego we Włodawie, sygn. 117, k-66. Dokument sporządzony i podpisany przez wójta.

Treść cz.1:

W lipcu 1942 r. Hitlerowcy rozstrzelali 10 osób.

15.07.1943 r. Funkcjonariusze hitlerowskiej policji porządkowej rozstrzelali 30 Żydów, ukrywających się w pobliskim lesie.

19.07.1943 r. Funkcjonariusze hitlerowskiej policji porządkowej zastrzelili 5 mężczyzn.

Przed 26.10.1943 r. Hitlerowcy rozstrzelali 2 osoby i aresztowali małżeństwo w tej wsi.

15.02.1943 r. Hitlerowcy rozstrzelali 12 osób, ustalono nazwiska 10 ofiar: Bronisław Dejneki l. ok. 30, Michał Dejneki l. ok. 40, Teofila Dejneki, Władysław Dejneki l. ok. 18, Zofia Laskowska l. 35, Zofia Mazaniuk l. 35, Katarzyna Katarzyna, Jan Sen, Michał Sen, Władysław Sen – dzieci Katarzyny w wieku 10 - 15 lat. Osobom dorosłym zarzucano, iż pomagają partyzantom.

W 1943 r. Funkcjonariusze Schutzpolizei rozstrzelali 28 osób, wśród ofiar byli Polacy i Żydzi.

Żandarmi niemieccy w 1943 r. we wsi Krasówka wymordowali 3 rodziny, składające się z 11 osób.

9.07.1946 r. Ukraińska Armia Powstańcza spaliła Krasówkę.

Komentarz uzasadniający:

Dodatkowym punktem do zbadania historii tego miejsca przy okazji tej miejscowości jest aspekt historyczny związany z NKWD w Krasówce, które w latach 1944 weszło do miejscowości, następnie tworząc łagier dla żołnierzy AK, gdzie terroryzowano szczególnie podziemie niepodległościowe.

Przejmując opis funkcjonowania obozu w Krasówce znajdujemy w jedynym znanym artykule, pochodzącego z Wileńszczyzny, zmarłego w 2008 r. znakomitego chełmskiego regionalisty Konstantego Prożoga, który po wojnie współpracował ze Zrzeszeniem WiN, za co został przez komunistów aresztowany i w 1948 r. skazany na 15 lat więzienia:

Treść cz.2:

Obozy filtracyjne NKWD, założone tuż po wkroczeniu Sowieców na te tereny w lipcu 1944 r., zlokalizowane były w Krychowie (gm. Hańsk) oraz Krasówce, położonej około 15 km na północny-zachód od Włodawy. Trzymano tam Polaków w głębokich dołach, pod gołym niebem. Najbardziej

aktywnych konspiratorów rozstrzeliwano na miejscu, innych odsyłano do więzienia na Zamku w Lublinie lub wywożono do niewolniczej pracy w sowieckim systemie gułagów (obozów pracy).

„Rankiem 22 lipca 1944 r. do wsi wtoczyły się z szumem motorów i jazgotem gąsienic czołgowych, wojska sowieckie. W części miejscowości noszącej lokalną nazwę Paszki, zatrzymał się sztab (ponoć Rokossowskiego). Niezwłocznie zwołano więc mieszkańców Krasówki, na którym oficer NKWD w randze majora, ognisty brunet o rysach wybitnie wschodnich, poinformował mieszkańców o dobrodziejstwach komunistycznego ustroju i o wyzwoleniczej misji Armii Czerwonej. Jednocześnie zakomunikował, że kompleks zabudowań (ok. 20 gospodarstw) po północnej stronie ulicy wiejskiej musi być natychmiast opuszczony przez ludność, jako że zostaną tam zakwaterowani wojskowi. Z miejsca też teren ten otoczono płotem z drutu kolczastego i obstawiono wartami. (...)

Na terenie wielkości 25 m x 70 m zbudowano, jak to określali enkawudziści, „połową tiumnę”. Został on otoczony dodatkowym ogrodzeniem z drutu kolczastego i zabezpieczony specjalnymi wartami żołdackimi. Na tym placu przy pomocy miejscowej ludności wykopano 24 doły o wymiarach 2 x 2,5 m i głębokości ok. 2 m. Wobec tego, że w tym miejscu grunt był zwarty i ilasty, nie trudzono się, by ściany tych dołów obudować drewnem, ograniczono się tylko do wykonania nawалу z żerdzi, które przykryto dla uszczelnienia warstwą słomy i przysypano ziemią. W takich stropach pozostawiano nieduże otwory (60 cm x 80 cm), zabezpieczone ramami okratowanymi drutem kolczastym. Po pośpiesznym zakończeniu tych robót do obozu poczęto w nocy zwozić aresztowanych ludzi. Pojemność tej tiumny NKWD wynosiła około 250 więźniów. Przesłuchania ich przeprowadzano poza obozem, w stojącym na uboczu domu, który należał do Jakuba Szytko. Z tych jam-ziemianek brano na śledztwo ludzi, wstawiając przez właz do wewnątrz drabinę”.

Konstanty Prożogo

Od 1943 r. żołnierz Armii Krajowej w placówce Niedźwiedzice w powiecie baranowickim. Po rozbrojeniu oddziałów AK odmówił wcielenia do Armii Czerwonej. Od 1.10.1944 w szeregach Wojska Polskiego (36. Pułk Piechoty stacjonujący w Siedlcach na Podlasiu). Ukończył Oficerską Szkołę Piechoty w Lublinie, w r. 1945 został dowódcą plutonu podchorążych w Oficerskiej Szkole Piechoty w Lublinie i Gryficach, później przydzielony jako kierownik sekcji operacyjnej do Wojsk Ochrony Pogranicza w Chełmie, awansowany do stopnia porucznika. Za współpracę z placówką Wolność i Niepodległość w Uchaniach został 6.6.1947 wraz z późniejszą żoną Jadwigą aresztowany i skazany na 15 lat więzienia.

Źródło:

Z. W. Okoń: *Prożogo Konstanty* (biogram), [w:] Encyklopedia Chełma. Ludzie, t. I, Chełm 2011, s. 231-232.

PRO PATRIA magazyn katolicko-społeczny, wrzesień – październik 1994, ROK III Nr 9/10.

Treść informacyjna na trwałe upamiętnienie

Miejsce: Różanka - Rynek, teren spacerowy znajdujący się w pobliżu neogotyckiego Kościoła pw. Św. Augustyna i zabytkowego kompleksu parkowo pałacowego Zamoyskich.

Źródło:

Andrzej Wawryniuk „Powiat włodawski Monografia miejscowości” Włodawa 2012, s. 498-499

Informacje A. Wawryniuka z: „Rejestr miejsc i faktów zbrodni popełnionych przez okupantów hitlerowskich na ziemiach polskich w latach 1939-1945, województwo chełmskie”, Warszawa 1986, s. 82-83.

APLOCh, Akta gminy Włodawa, sygn. 210.

Karty IPN LU 501/71

Treść:

W czasie II wojny światowej z Różanki do Niemiec na przymusowe roboty wywieziono mieszkańców wsi; w 1940 roku - 14 osób, w 1941 roku - 6 osób, w 1942 roku - 4 osoby, w 1944 roku - 2 osoby.

W listopadzie 1939 r. Hitlerowcy zastrzelili mężczyznę, Antoniego Maksymiaka.

We wrześniu 1941 r. Funkcjonariusze gestapo z Włodawy i żandarmi z Różanki rozstrzelali 68 osób, w tym 61 jeńców radzieckich oraz 7 osób: Polaków i Żydów. Zwłoki pochowano w miejscu zbrodni, w parku Hr. Zamoyskiego.

27.10.1942 r. niemieccy żandarmi zastrzelili 2 kobiety podejrzane o podpalenie budynków: Katarzynę Bartosiak l. 54 i Apolonię Bartosiak l.18.

W 1942 r. Funkcjonariusze hitlerowskiej straży granicznej zastrzelili ok. 10 radzieckich jeńców wojennych, schwytanych w czasie ucieczki.

Wiosną 1943 r. rozstrzelano w Różance Józefa Jankowskiego

4 czerwca 1943 r. rozstrzelano Józefa Denisa, członka Batalionów Chłopskich

Jesienią 1943 r. rozstrzelano w czasie zasadzki na oddział partyzancki Adama Hrycaka

15.02.1944 r. Żandarmi niemieccy rozstrzelali 3 osoby za niestawienie się do robót ziemnych.

Treści mogą ulec zmianie, gdyż są w trakcie weryfikacji przez Instytut Pamięci Narodowej.